

NJi-Monitor

**Reboundvoorzieningen
voortgezet onderwijs 2009**

NJi-Monitor

Reboundvoorzieningen voortgezet onderwijs 2009

Paolo van der Steenhoven
Dolf van Veen

© 2010 Nederlands Jeugdinstituut

Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op enige andere wijze zonder voorafgaande schriftelijke toestemming.

Het Nederlands Jeugdinstituut heeft dit onderzoek verricht in opdracht van het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap.

Al het mogelijke is gedaan om de informatie in dit boek zo juist en actueel mogelijk te maken. Auteurs of uitgever kunnen niet verantwoordelijk worden gesteld voor mogelijke nadelen die lezers door eventuele onvolkomenheden in het boek zouden kunnen ondervinden.

Auteurs

Paolo van der Steenhoven en Dolf van Veen

Foto omslag

Bert de Jong

ISBN 978-90-8830-144-5

Nederlands Jeugdinstituut

Catharijnesingel 47

Postbus 19221

3501 DE Utrecht

030 230 63 44

www.nji.nl

info@nji.nl

Inhoud

Samenvatting 7

- Landelijke dekking reboundvoorzieningen 100% 7
- Leerlingen keren in 2008/09 vaker terug in regulier onderwijs 8
- Doelstellingen van reboundvoorzieningen 8
- Samenwerking en cofinanciering 10
- Typering en beoogde capaciteit van reboundvoorzieningen 10
- Werkwijze bij toeleiding en plaatsing 12
- Uitvoering en organisatie van de reboundprogramma's 13
- Onderwijsprogramma 13
- Gedragprogramma's hand in hand met onderwijs 14

Inleiding 15

- Beleidsdoelstellingen 15
- Samenwerkingsverband voortgezet onderwijs als aangrijpingspunt 16
- Kenmerken van reboundvoorzieningen samengevat 18

1 Opzet van het onderzoek 21

2 Samenwerking en financiering 23

- 2.1 Samenwerking in de regio 23
- 2.2 Financiering reboundvoorziening 26

3 Doelstellingen van reboundvoorzieningen 29

4 Doelgroepen en typering van de rebound 31

- 4.1 Typering reboundvoorziening 32
- 4.2 Algemene opvang in reboundvoorziening 32
- 4.3 Observatie- en diagnostiekprogramma's 34
- 4.4 Programma's voor specifieke doelgroepen 35

5 Werkwijze bij toeleiding en plaatsing 37

- 5.1 Formalisering van procedures 37
- 5.2 Conditie bij toelating 37

6	Uitvoering van het reboundprogramma	41
6.1	Uitvoering en organisatie	41
6.2	Onderwijsprogramma	42
6.3	Gedragprogramma's en andersoortige programma's	45
6.4	Sociale veiligheid in reboundvoorzieningen	47
7	Status reboundvoorzieningen	49
7.1	Capaciteit van reboundvoorzieningen	49
7.2	Gebruik van reboundvoorzieningen	50
7.3	Omvang en bestemming uitstroom	51
7.4	Uitstroom uit programma's	52
7.5	Voortijdige uitstroom bij reboundvoorzieningen	54
7.6	Kenmerken geplaatste reboundpopulatie	55
	Bijlage Betrouwbaarheidsmarges	59

Samenvatting

Deze publicatie doet verslag van het onderzoek dat het Nederlands Jeugd-instituut heeft verricht naar de reboundvoorzieningen voor jongeren met gedragsproblemen in het voortgezet onderwijs. Het onderzoek is uitgevoerd in de periode november 2009 tot en met april 2010 en heeft betrekking op de voorzieningen in het schooljaar 2008/09. We noemen hier de belangrijkste bevindingen.

Landelijke dekking reboundvoorzieningen 100%

In het schooljaar 2008/09 hebben, evenals in het voorgaande schooljaar, alle 81 samenwerkingsverbanden voortgezet onderwijs een of meer operationele reboundvoorzieningen. De gezamenlijke capaciteit van de reboundvoorzieningen in 80 samenwerkingsverbanden bedraagt minimaal 4412 leerlingplaatsen.

De capaciteit van de reboundvoorzieningen varieert van 12 tot 200 leerlingen. De gemiddelde capaciteit bedraagt 55,2 leerlingplaatsen per reboundvoorziening. In 2007/08 bedroeg het gemiddelde 57,3 leerplaatsen.

Zonder de reboundvoorzieningen van de grote gemeenten Amsterdam en Rotterdam met een gezamenlijk aanbod van 535 leerlingplaatsen mee te tellen, bedraagt het gemiddelde in de resterende 78 samenwerkingsverbanden 49,7 leerlingplaatsen per reboundvoorziening, tegen 50,7 in 2007/08.

Het aantal leerlingen dat in het schooljaar 2008/09 een reboundvoorziening bezocht, groeide van 3124 naar minimaal 3325; een toename van 6%. Van deze 3325 leerlingen waren er 594 al aanwezig aan het begin van het schooljaar 2008/09 en in de loop van hetzelfde schooljaar zijn er 2731 toegelaten, 82% van alle leerlingen die in een reboundvoorziening zijn geplaatst.

In 41 samenwerkingsverbanden zijn in totaal 257 leerlingen niet tot de reboundvoorziening toegelaten, om redenen die met contra-indicaties te maken hebben of omdat de leerling niet tot de doelgroep behoort. Dat zijn gemiddeld 6,3 leerlingen per reboundvoorziening.

Leerlingen keren in 2008/09 vaker terug in regulier onderwijs

In het schooljaar 2008/09 heeft 81% van de leerlingen volgens plan de reboundvoorziening verlaten. Dat zijn 2683 leerlingen. In het schooljaar 2007/08 verliet 85% van de leerlingen de rebound volgens plan.

Volgens 59 samenwerkingsverbanden die gegevens over de bestemming van leerlingen hebben verstrekt, keert 70% terug in het regulier onderwijs, dat is 3 procentpunten hoger dan in 2007/08. In het schooljaar 2005/06, het eerste jaar van de meting, keerde 60% van de leerlingen terug naar het regulier onderwijs.

De helft (48%) keert terug naar de eigen school (6 procentpunten hoger dan vorig schooljaar) en 14% vertrekt naar een andere school voor voortgezet onderwijs van wie 12% in het eigen samenwerkingsverband en 2% daarbuiten. Negen procent verruult de school na verblijf in de rebound voor een opleiding in het mbo.

Het speciaal onderwijs ontvangt 18% van de leerlingen die een reboundvoorziening verlaten, in het bijzonder scholen in cluster 4 (12%) en in mindere mate Op de Rails (6%).

Van de resterende 12% die de reboundvoorziening heeft verlaten, stroomt 2% uit naar een leer-werktraject, heeft 7% een andere vervolgbestemming en is de bestemming van 3% onbekend bij de respondenten.

Doelstellingen van reboundvoorzieningen

Aan de oprichting van de reboundvoorzieningen in Nederland liggen twee doelstellingen ten grondslag die door het ministerie van OCW worden gehanteerd. De eerste doelstelling van de reboundvoorziening – het bieden van tijdelijke opvang aan leerlingen met gedragsproblemen van scholen voor voortgezet onderwijs met het oog op terugkeer naar de eigen school; de leerling wordt een nieuwe maar niet vrijblijvende kans geboden om de schoolloopbaan op de eigen school te kunnen voortzetten dan wel op een andere school binnen het samenwerkingsverband – werd in 2008 door 90% van de samenwerkingsverbanden onderschreven. De tweede doelstelling van het ministerie van OCW – het ontlasten van scholen op het moment dat scholen zelf geen zorg (meer) kunnen

bieden als het arsenaal aan leerlingenzorg is uitgeput en de veiligheid in het geding is – werd vorig jaar door 91% van de samenwerkingsverbanden geheel onderschreven.

In 2008/09 heeft 89% van de samenwerkingsverbanden (ook) andere doelstellingen voor de reboundvoorziening geformuleerd. In 2008 had 93% van de samenwerkingsverbanden dat gedaan. De alternatieve doelstellingen hebben vooral betrekking op het bieden van observatiemogelijkheden voor leerlingen met gedragsproblemen (76%), het zoeken naar een passende vervolgbestemming (71%) en het voorzien in crisisopvang (52%).

Een ander belangrijk uitgangspunt van de reboundvoorziening is dat de leerling gedurende de plaatsing op de eigen school blijft ingeschreven. Dit punt wordt evenals in voorgaande jaren door nagenoeg alle samenwerkingsverbanden (97%) onderschreven.

De belangrijkste doelgroep van de reboundvoorziening bestaat evenals voorgaande jaren uit leerlingen van bij het samenwerkingsverband aangesloten vmbo-scholen en -afdelingen (100%) en uit leerlingen van havo-/vwo-scholen, al dan niet aangesloten bij het samenwerkingsverband (97%), en in mindere mate leerlingen uit het praktijkonderwijs (79%).

Daarnaast vangt 64% van de reboundvoorzieningen ook andere groepen jongeren op. In 2007/08 was dat bij 62% het geval. Bij 39% van de reboundvoorzieningen kunnen jongeren uit Herstart en bij 38% uit Op de Rails instromen. Uitbehandelde jongeren uit een justitiële jeugdinstelling (JJI) kunnen bij 32% van de reboundvoorzieningen terecht, leerlingen uit het primair onderwijs en het mbo bij respectievelijk 21% en 8% van de reboundvoorzieningen.

Samenwerking en cofinanciering

Reboundvoorzieningen zijn organisatorisch en financieel verbonden aan de samenwerkingsverbanden voortgezet onderwijs. De samenwerkingsverbanden werken bij de uitvoering van de reboundprogramma's samen met verschillende partners. Er wordt evenals in voorgaande jaren het meest samengewerkt met de leerplichtambtenaar (77%) en scholen voor speciaal onderwijs in REC cluster 4 (70%). De helft werkt samen met instellingen voor jeugd-ggz. De gemeente is

voor 47% een samenwerkingspartner. Welzijnsinstellingen (36%), ROC's (32%), RMC (26%) en niet aangesloten havo-/vwo-scholen (21%) volgen als samenwerkingspartners op afstand.

Twee derde (68%) heeft met Op de Rails afspraken over samenwerking gemaakt. In 2007/08 was dat 78%. Het percentage reboundvoorzieningen dat met het Herstart-programma (voor langdurige thuiszitters) afspraken heeft gemaakt, schommelt de laatste jaren rond de 50%.

Zes van iedere tien samenwerkingsverbanden (61%) hebben de beschikking over aanvullende financieringsbronnen voor hun reboundvoorziening(en). In 2007/08 was dat 72%.

De belangrijkste bronnen voor aanvullende financiering zijn de verwijzende scholen (39%) en extra middelen (36%) uit de begroting van het samenwerkingsverband. De gemeente waarin het samenwerkingsverband actief is, was in 2007/08 nog de belangrijkste aanvullende financier (52%); in 2008/09 is dat percentage gedaald tot 30%.

Typering en beoogde capaciteit van reboundvoorzieningen

Alle samenwerkingsverbanden (97%) hebben een algemene, bovenschoolse opvangvoorziening waar aangemelde leerlingen gezamenlijk worden opgevangen, al dan niet gecombineerd met reboundprogramma's die plaatsvinden op een of meer scholen van het samenwerkingsverband. Daarnaast heeft 44% van de samenwerkingsverbanden een reboundvoorziening met kortdurende observatie- en diagnostiekprogramma's (59% in 2007/08) en 27% opvangprogramma's voor specifieke doelgroepen (36% in 2007/08).

Algemene onderwijsopvangvoorziening

Het aantal voorzieningen voor algemene opvang varieert van 1 tot 6. Het maximale aantal plaatsen kan oplopen tot 200. Het gemiddelde aantal beoogde plaatsen bedraagt 51.

De beoogde verblijfsduur bedraagt in de helft van de reboundvoorzieningen maximaal 13 weken; de gemiddelde verblijfsduur is 14 weken.

In 47% van de samenwerkingsverbanden vindt de algemene opvang plaats op een aparte locatie van het samenwerkingsverband. Bij 28% is de opvang georganiseerd op een of meer scholen van het samenwerkingsverband, bij een

OPDC / nevenvestiging zorg (20%) of een REC-school (14%). Deze percentages zijn nauwelijks veranderd ten opzichte van 2007/08.

Kort observatie- en diagnostiekprogramma

Van de samenwerkingsverbanden met een reboundvoorziening biedt 44% een kortdurend programma aan waarin leerlingen geobserveerd en gediagnosticeerd kunnen worden. Het gemiddeld aantal plaatsen is 33. In de helft van deze voorzieningen verblijven leerlingen maximaal 6 weken, de gemiddelde verblijfsduur is bijna 8 weken.

Specifieke doelgroepen

In 27% van de samenwerkingsverbanden zijn reboundprogramma's voor specifieke doelgroepen ontwikkeld. Het gaat daarbij onder meer om programma's voor jongeren die ontslagen zijn uit een justitiële inrichting, leerlingen die wachten op een indicatie voor een REC-cluster-4-school, tienermoeders, schoolverlaters van 15 jaar of ouder die via het ROC naar werk worden geleid, specifieke hulp voor havo-/vwo-leerlingen, en leerlingen met internaliserende problematiek.

Er is tussen de reboundvoorzieningen een sterke variatie in de beoogde verblijfsduur: van zes weken tot twee jaar. Gemiddeld verblijven leerlingen er een halfjaar (27 weken), van wie de helft 8 tot 16 weken.

De helft van de reboundvoorzieningen kan jaarlijks 20 leerlingen in deze programma's opvangen, gemiddeld 28.

In de helft van de samenwerkingsverbanden worden de speciale programma's op een aparte locatie van het samenwerkingsverband aangeboden.

Werkwijze bij toeleiding en plaatsing

Evenals in 2007/08 hebben alle samenwerkingsverbanden de procedure van de toeleiding naar hun reboundvoorziening vastgelegd in een document, voorzien van schriftelijke afspraken.

In 82% van de samenwerkingsverbanden verloopt de toeleiding naar de reboundvoorziening via het zorg- en adviesteam (ZAT) van de aangesloten scholen. In 2007/08 was dat bij 84% het geval.

Bij 23% van de reboundvoorzieningen bestaat er een terugkeergarantie naar de eigen school – een belangrijk uitgangspunt van de reboundvoorziening. Andere reboundvoorzieningen (65%) houden op voorhand de optie open van terugkeer naar de eigen school; ze streven ernaar, maar het is ook mogelijk dat de leerling naar een andere school in het samenwerkingsverband gaat. Daarnaast meldt 21% de mogelijkheid dat een leerling na verblijf in de reboundvoorziening niet terugkeert in het voortgezet onderwijs maar kan uitstromen naar het middelbaar beroepsonderwijs, speciaal onderwijs, een leer-werkplaats of een zorgtraject.

De beslissing over de toelating van een leerling tot de reboundvoorziening ligt vooral bij het samenwerkingsverband (82%). Vorig schooljaar was dat 86% en in 2006/07 88%.

In het geval er (aanvullende) diagnostiek wordt verricht bij de toelating tot de reboundvoorziening, schakelt 55% van de samenwerkingsverbanden het ZAT of de PCL van het samenwerkingsverband in. Dat was 53% in 2007/08. De helft (50%) schakelt (ook) het ZAT van de school in.

Als we alleen naar de inzet van beide ZAT's kijken, zien we dat in 24% van de samenwerkingsverbanden zowel het bovenschoolse als het schoolgebonden ZAT wordt ingezet bij de aanvullende beoordeling. In 2008 hadden beide ZAT's in 28% van de samenwerkingsverbanden samen een rol.

Een vijfde van de samenwerkingsverbanden schakelt bij aanvullende diagnostiek bureau jeugdzorg (27%), het REC cluster 4 (21%) en andere instellingen of functionarissen (26%) in.

In 32% van de samenwerkingsverbanden werken de scholen met één vaste contactpersoon op school die met de leerling in de reboundvoorziening contact onderhoudt. Bij 68% wordt met wisselende contactpersonen gewerkt, zoals de coördinator van het ZAT van de betrokken school, de mentor of een andere medewerker van de school. In voorgaande jaren werd er vaker met een vaste contactpersoon gewerkt (46% in 2007/08 en 53% in 2006/07).

Bij 92% van de reboundvoorzieningen bestaat er bij toelating een handelingsplan dat is overeengekomen met de leerling (91%), ouders (89%) of school (83%). Bij 8% van de reboundvoorzieningen ontbreekt een (start-)handelingsplan.

Uitvoering en organisatie van de reboundprogramma's

Bij 47% van de reboundvoorzieningen zijn alle programmaonderdelen inhoudelijk beschreven. Bij nog eens 47% is dat gedeeltelijk gedaan en bij 6% geheel niet. In 2007/08 had 36% alle programmaonderdelen inhoudelijk beschreven.

De reboundprogramma's worden door verschillende instellingen en in uiteenlopende samenstellingen uitgevoerd, maar het blijft vooral een voorziening van het onderwijs. Bij 80% van de samenwerkingsverbanden zijn medewerkers van de centrale dienst van het samenwerkingsverband, het OPDC, het reboundteam van de voorziening of de aangesloten scholen betrokken. In 2007 was dat 84%, het jaar daarvoor 77%.

De aangesloten scholen (29%), het speciaal onderwijs (21%), de geïndiceerde jeugdzorg (14%) en het maatschappelijk werk (12%) zijn partijen die reboundprogramma's uitvoeren.

De rol van het speciaal onderwijs en van de geïndiceerde jeugdzorg bij de uitvoering van de reboundprogramma's is sinds 2005/06 afgenomen.

Onderwijsprogramma

In 70% van de reboundvoorzieningen wordt voor alle leerlingen een individueel handelingsplan voor het onderwijsprogramma opgesteld. Acht procent maakt geen handelingsplan. In 2007/08 werd bij 77% van de reboundvoorzieningen voor alle leerlingen een handelingsplan gemaakt – het verschil met 2008/09 is niet statistisch significant.

Leerlingen verblijven tussen 21 en 36 uur per week in de reboundvoorziening. Gemiddeld wordt er 77% van de verblijfstijd besteed aan onderwijs. In 2007/08 werd 79% van de tijd besteed aan onderwijs.

In 2008/09 heeft 91% van de samenwerkingsverbanden met de meeste of alle scholen schriftelijke afspraken gemaakt over de continuering van de lesstof. In vergelijking met 2007/08 zien we een significant hoger percentage reboundvoorzieningen (88% tegen 74%) dat met *alle* scholen schriftelijke afspraken heeft gemaakt over het voortzetten van de lesstof in de reboundvoorziening. Het percentage afspraken met de meeste tot alle scholen over toetsing van de lesstof is ten opzichte van 2007/08 gelijk gebleven (91%).

Gedragsprogramma's hand in hand met onderwijs

In 2008/09 bieden alle reboundvoorzieningen (98%) gedragsprogramma's naast een onderwijsprogramma aan. In 2007/08 bood 96% van de reboundvoorzieningen gedragsprogramma's aan.

Deze gedragsprogramma's worden ook in 2008/09 voornamelijk door onderwijspersoneel van de reboundvoorziening zelf verzorgd (69%). In 82% van de voorzieningen gebeurt dat (mede) in samenwerking met een andere instelling, zoals de geïndiceerde jeugdzorg (31%), het maatschappelijk werk (28%) en REC cluster 4 (19%).

Negen van iedere tien samenwerkingsverbanden (85%) melden evenals in 2007/08 dat de reboundprogramma's een gezinsgerichte component omvatten. Bij 26% van de reboundprogramma's is (aanvullende) opvoedingsondersteuning geïnitieerd vanuit de reboundvoorziening.

Inleiding

De zorgstructuur in het voortgezet onderwijs is de afgelopen jaren aanzienlijk in beweging. De leerlingenzorg van scholen en het samenwerkingsverband voortgezet onderwijs profiteert daarbij in toenemende mate van de inzet van externe instellingen op het gebied van welzijn, zorg en veiligheid.¹ Vooral de inzet van (school)maatschappelijk werk en (bureau) jeugdzorg in zorg- en adviesteams (ZAT's) heeft een belangrijke bijdrage geleverd aan de versterking van de leerlingenzorg op het gebied van vroegtijdige signalering en diagnostiek van gedrags-, ontwikkelings- en opvoedingsmoeilijkheden van jongeren, consultatie voor en deskundigheidsbevordering van onderwijsgevendenden, en het inzetten van passende interventies.

In toenemende mate zijn tijdelijke voorzieningen voor opvang en onderzoek van leerlingen met gedragsproblemen deel gaan uitmaken van de zorgstructuur van scholen en de samenwerkingsverbanden voortgezet onderwijs. In deze inleiding behandelen we kort enkele kenmerken van reboundvoorzieningen.

Beleidsdoelstellingen

Reboundvoorzieningen zijn een onderdeel van het plan van aanpak met betrekking tot veiligheid in het onderwijs en de opvang van risicoleerlingen, en zijn daarmee ingebed in een groter geheel van samenhangende maatregelen, waaronder de versterking van leerlingbegeleiding en zorgstructuren in en rond de school, en de bevordering van een veilig schoolklimaat. Onder reboundvoorziening wordt verstaan: een onderwijsopvangvoorziening waarin leerlingen met gedragsmoeilijkheden een niet-vrijblijvend programma krijgen aangeboden om binnen een afgebakende periode van enkele maanden een nieuwe start te

1 Zie: Veen, D. van & P. van der Steenhoven (2007), *LCOJ-Monitor 2006 Leerlingenzorg en Zorg- en adviesteams in het voortgezet onderwijs*. Antwerpen/Apeldoorn: Garant; Steenhoven, P. van der & D. van Veen (2009), *LCOJ-Monitor 2007 Leerlingenzorg en Zorg- en adviesteams in het onderwijs*. Utrecht: Nederlands Jeugdinstituut (factsheet, www.nji.nl).

maken met het oog op het vervolgen van de schoolloopbaan binnen het reguliere voortgezet onderwijs.²

De rebound is in het bijzonder bestemd voor leerlingen in het voortgezet onderwijs die met hun gedrag de veiligheid van medeleerlingen en docenten negatief beïnvloeden, maar die ondanks dat niet thuishoren in het zmk-onderwijs (REC-cluster-4-scholen) en/of justitiële instellingen en gesloten jeugdzorg. Door deze leerlingen tijdelijk uit de reguliere onderwijssetting te halen, krijgen zij (en dus ook de school) de mogelijkheid om even op adem te komen. In deze periode wordt ingezet op motivatie- en gedragsverandering, herstel van de verhoudingen, verbetering van de leerattitude en het inhalen van leerachterstanden. Daarnaast worden eventuele aanvullende maatregelen genomen, bijvoorbeeld de inzet van jeugdzorg. Tevens kan tijdens deze periode bekeken worden welk vervolgtraject het meest geëigend is.

De reboundvoorzieningen moeten tijdelijk zijn voor de leerling; doel is om leerlingen terug te geleiden naar het reguliere onderwijs. De leerling blijft dan ook ingeschreven op zijn of haar school. De school blijft verantwoordelijk voor het onderwijsprogramma aan de leerling dat op de reboundvoorziening wordt aangeboden. De school waar de leerling staat ingeschreven, blijft daarmee verantwoordelijk voor de voortgang van het leerproces en de toetsing van de leerstof.

Samenwerkingsverband voortgezet onderwijs als aangrijpingspunt

Het samenwerkingsverband voortgezet onderwijs (hierna: Swv-VO) is het aangrijpingspunt voor financiering en organisatie van de reboundvoorziening. Hierdoor kan worden aangesloten bij de zorgstructuur in en rond de deelnemende scholen. Uitgangspunt is dat het Swv-VO de ruimte voor maatwerk krijgt. Door het Swv-VO als spin in het web voor de financiering en organisatie aan te wijzen, kan op dit niveau een gebundelde inzet van middelen en expertise in de regio mogelijk gemaakt worden, en kan de noodzakelijke afstemming met de lokale en provinciale overheden over de inzet van jeugd- en veiligheidsvoorzieningen plaatsvinden. Dit geldt ook voor de noodzakelijke afstemming

2 De term 'rebound' betekent in de sportwereld (basketbal, ijshockey) dat je jezelf in positie brengt om een tweede kans op scoren te creëren.

met het aanpalende onderwijsveld. In dit kader is vooral de afstemming met beleidsprogramma's zoals Herstart, Op de rails³ en het mbo van belang, ter realisatie van een passende onderwijsplek voor elke leerling in een regio.

Het is aan het Swv-VO om te bepalen hoe de toeleiding naar de reboundvoorziening verloopt. In de praktijk spelen het zorg- en adviesteam, de leerlingbegeleiding en de leerplichtambtenaar daarbij een belangrijke rol. De leerling blijft ingeschreven op de eigen school en wordt tijdelijk opgevangen met het oog op terugkeer naar de eigen school. In gevallen waar terugkeer naar de eigen school niet mogelijk of niet gewenst is, worden afspraken gemaakt met andere scholen binnen het samenwerkingsverband. Deelname aan de reboundvoorziening is niet vrijblijvend en gebeurt zo nodig met drang, in samenspraak met de leerling en de ouders. De toegewezen middelen moeten aangewend worden voor alle leerlingen uit het voortgezet onderwijs voor wie plaatsing op een reboundvoorziening de aangewezen oplossing is. Het is aan het Swv-VO om afhankelijk van de regionale mogelijkheden te bepalen voor welke leerling een reboundvoorziening de meest geschikte oplossing is, en voor welke leerling andere oplossingen passender zijn.

Samenwerking en afspraken met gemeenten zijn essentieel met het oog op het eventueel inzetten van maatschappelijk werk, het tegengaan van voortijdig schoolverlaten, het handhaven van de leerplicht, de veiligheid en de openbare orde. Samenwerking en afspraken met provincies en grootstedelijke (jeugd)zorgregio's zijn van belang vanwege de beoogde inzet van jeugdzorg. Gemeenten en provincies kunnen vanuit hun verantwoordelijkheden aanvullende middelen verstrekken voor de reboundvoorzieningen. Ook dient afstemming met het aanpalende onderwijsveld (primair onderwijs / WSNS, mbo, REC clusters 3 en 4) geregeld te worden. Samenwerking met deze partijen bevordert dat de reboundvoorziening deel gaat uitmaken van een samenhangend regio-

3 Herstart is een onderwijsprogramma van maximaal 13 weken dat zich richt op leerplichtige kinderen en jongeren die meer dan vier weken thuiszitten, zonder uitzicht op plaatsing op een school, die bekend zijn bij een leerplichtambtenaar, nog geen indicatie hebben van een CvI en ook nog niet in een indicatietraject zitten. Op de Rails is bedoeld voor leerlingen uit het reguliere onderwijs met structurele gedragsproblemen maar zonder een geclassificeerde stoornis, waardoor hij of zij meer zorg en aandacht nodig heeft dan de huidige school kan bieden. Beide programma's worden uitgevoerd door het REC cluster 4.

naal aanbod van onderwijs en zorg dat erop gericht is voor deze leerlingen een passende onderwijsplek te realiseren.

Kenmerken van reboundvoorzieningen samengevat

Op basis van het eerdergenoemde plan van aanpak en de regeling van het ministerie van OCW worden hier de onderscheidende aspecten van de reboundvoorziening samengevat.⁴

Doelgroep

Leerlingen in het voortgezet onderwijs met gedragsproblemen, die de veiligheid van medeleerlingen en docenten negatief beïnvloeden en die een grens hebben overschreden of dreigen te overschrijden en vanwege hun gedragsproblemen tijdelijk niet meer te handhaven zijn binnen de school. Het gaat om leerlingen die ontspoord zijn of dreigen te ontsporen en niet meer binnen de leerlingenzorg in en rond de school geholpen kunnen worden, maar wel gemotiveerd zijn (of kunnen worden) om hun opleiding binnen het regulier onderwijs te vervolgen. De reboundvoorziening is niet bedoeld voor leerlingen met een indicatie voor REC cluster 4, leerlingen die een justitieel traject moeten doorlopen (strafrechtelijke plaatsing in een justitiële jeugdinstelling) of geplaatst worden in de gesloten jeugdzorg en voor leerlingen waarop de programma's Herstart en Op de Rails zich richten.

Doelen

Op schoolniveau beoogt de reboundvoorziening:

- scholen te ontlasten van leerlingen met gedragsproblemen, waar het veilige schoolklimaat in het geding is en het arsenaal van leerlingenzorg is uitgeput, en
- scholen te ondersteunen bij het kunnen voortzetten van het onderwijs aan leerlingen met gedragsproblemen.

Op het niveau van de leerling beoogt de reboundvoorziening:

- leerlingen een nieuwe maar niet vrijblijvende kans te bieden om in een afgebakende periode te bewijzen dat hij/zij binnen het reguliere onderwijs aan zijn/haar toekomst kan en wil werken.

4 Zie: Veen, D. van & D. Wienke (2005), *Handreiking Reboundvoorzieningen in het voortgezet onderwijs*. Antwerpen/Apeldoorn: Garant.

De reboundvoorziening beoogt in het verlengde hiervan de zorgstructuur van het voortgezet onderwijs te versterken en bij te dragen aan de doelstelling om het voortijdig schoolverlaten tegen te gaan.

Kenmerken

- Een voor school en leerling tijdelijke opvangvoorziening (drie tot vier maanden) voor onderwijs en intensieve begeleiding van de leerling.
- Zo veel mogelijk handhaving van het onderwijsprogramma, daarnaast inzet betreffende gedragsverandering, herstel van de verhoudingen, verbetering van de leerattitude en het inhalen van leerachterstanden en eventuele aanvullende maatregelen, bijvoorbeeld de inzet van jeugdzorg.
- De leerling blijft ingeschreven op zijn of haar school.
- De school blijft verantwoordelijk voor het onderwijsprogramma aan de leerling dat op de reboundvoorziening wordt aangeboden en de toetsing van de leerstof.

Tot zover een korte typering van de beoogde reboundvoorzieningen. Voor meer gedetailleerde informatie verwijzen wij naar relevante publicaties.⁵ In de volgende hoofdstukken worden de resultaten van het onderzoek naar deze voorzieningen gepresenteerd.

5 Messing, C., T. Kuijvenhoven & D. van Veen (2006), *Praktijkvoorbeelden Reboundvoorzieningen in het voortgezet onderwijs*. Antwerpen/Apeldoorn: Garant; Veen, D. van, P. van der Steenhoven & T. Kuijvenhoven (2007), *LCOJ-Monitor Reboundvoorzieningen Voortgezet Onderwijs 2006; onderzoeksbevindingen en analyse van programma's*. Utrecht: Nederlands Jeugdinstituut.

1 Opzet van het onderzoek

Het monitoronderzoek is in de periode november 2009 tot en met april 2010 verricht onder de samenwerkingsverbanden voortgezet onderwijs. Alle 81 samenwerkingsverbanden hebben een uitnodiging voor het onderzoek ontvangen. Zij konden kiezen de vragenlijst online of schriftelijk in te vullen. Er hebben 70 samenwerkingsverbanden gegevens over de capaciteit en het gebruik van de reboundvoorziening in het schooljaar 2008/09 geleverd.⁶ Van deze groep hebben 66 samenwerkingsverbanden meegewerkt aan het vragenlijstonderzoek. De respons op de vragenlijst bedraagt 81%. In 2008 bedroeg de respons 87% en het jaar daarvoor 90%.

Er hebben in 2009 iets minder samenwerkingsverbanden meegewerkt aan het vragenlijstonderzoek, mede omdat zij gegevens over capaciteit en bezetting uit Rebound Online zelf aan het ministerie van OCW rapporteren of het Nederlands Jeugdinstituut toestemming hebben verleend om van Rebound Online gebruik te maken.

Het onderzoek kent twee delen, een kwalitatief deel en een kwantitatief deel. In het kwalitatieve deel staan de missie, organisatie en samenwerkingsaspecten centraal van reboundvoorzieningen (inclusief de samenwerkingsverbanden die een reboundvoorziening delen). In het kwantitatieve gedeelte ligt de nadruk op capaciteit, bezetting en in- en uitstroom bij de reboundvoorzieningen in het schooljaar 2008/09.

De vragenlijst was evenals vorig jaar gekoppeld aan de jaarlijkse vragenlijst over de zorgstructuur van het samenwerkingsverband. Over de antwoorden op de vragen over de zorgstructuur van het voortgezet onderwijs is door het Nederlands Jeugdinstituut apart gerapporteerd in de jaarlijkse monitor 'Leerlingen-zorg en zorg- en adviesteams voortgezet onderwijs 2009'.

⁶ De achterblijvende responsaantallen waren aanleiding om alsnog beperkte aanvullende informatie bij de reboundvoorzieningen over de capaciteit en de bezetting te verzamelen. Aan deze actie hebben 13 van de 18 reboundvoorzieningen in de 11 niet-responderende samenwerkingsverbanden meegewerkt.

Ruim de helft van de vragenlijsten (55%) is ingevuld door de coördinator van het samenwerkingsverband, 29% is beantwoord door de directeur van het samenwerkingsverband en 2% door de ambtelijk secretaris. De resterende vragenlijsten zijn door andere betrokkenen ingevuld.

Onder de samenwerkingsverbanden ressorteren volgens eigen opgave 3 tot 110 scholen voor voortgezet onderwijs. Het aantal leerlingen dat die scholen bezoekt, varieert van 3700 tot 40.000. Er maken 1 tot 26 schoolbesturen deel uit van het samenwerkingsverband.

2 Samenwerking en financiering

Reboundprogramma's in het voortgezet onderwijs zijn de verantwoordelijkheid van de samenwerkingsverbanden voortgezet onderwijs. De leerlingen blijven ingeschreven op de school van aanmelding. Een en ander betekent niet dat alleen het voortgezet onderwijs betrokken is bij deze voorzieningen. Dat wordt duidelijk als we kijken met welke instellingen reboundvoorzieningen samenwerken.

2.1 Samenwerking in de regio

Reboundvoorzieningen zijn organisatorisch en financieel verbonden aan de samenwerkingsverbanden voortgezet onderwijs. Reboundvoorzieningen werken samen met verschillende partners bij de uitvoering van de reboundprogramma's. In 2009 wordt het vaakst samengewerkt met de afdeling leerplichtzaken van de gemeente (77%), het speciaal onderwijs, in het bijzonder REC cluster 4 (70%), de jeugd-ggz (50%) en de gemeente (47%). Andere partijen, zoals welzijnsinstellingen, mbo-instellingen, RMC en niet bij het samenwerkingsverband aangesloten havo-/vwo-scholen, volgen op afstand.

Ten opzichte van 2008 zien we alleen een significant lager percentage reboundvoorzieningen dat met de provincies of grootstedelijke regio samenwerkt.

Tabel 2.1 Ketenpartners bij uitvoering reboundprogramma's, 2006-2009
(in procenten, meer antwoorden mogelijk)

	2009	2008	2007	2006
leerplichtambtenaar	77	80	81	76
REC cluster 4	70	65	77	74
jeugd-ggz	50	44	-	-
gemeente(n)	47	62	49	52
welzijnsinstellingen	36	33	-	-
ROC/AOC/vakscholen	32	35	31	29
RMC	26	41	40	41
havo- en vwo-scholen buiten swv-vo	21	30	34	33
provincie(s) of grootstedelijke (jeugdzorg) regio	*17	32	28	24
WSNS-verbanden	14	17	15	12
bureau jeugdzorg	6	14	8	12
REC cluster 3	8	6	4	5
maatschappelijk werk	5	-	-	-
andere partners (amw, jeugdhulpverlening)	18	30	22	12
n	66	69	68	42

(-) niet opgenomen in vragenlijst

(*) significant verschil ($p < 0.05$) t.o.v. 2008

Een ruime meerderheid van de reboundvoorzieningen werkt samen met de REC's cluster 4 die ook de programma's Herstart en Op de Rails aanbieden. Twee derde van de reboundvoorzieningen (68%) werkt samen met Op de Rails en heeft daarover afspraken gemaakt. De helft van de samenwerkingsverbanden (52%) heeft dat (ook) met Herstart gedaan. Drie van iedere tien reboundvoorzieningen (29%) hebben voor deze twee programma's geen afspraken gemaakt met het REC, maar 6% bereidt deze afspraken wel voor. In 2006 had 33% met geen van beide projecten afspraken gemaakt.

Ten opzichte van 2008 meten we een lager percentage samenwerkingsverbanden dat voor hun reboundvoorziening afspraken met Op de Rails heeft en een hoger percentage dat geen afspraken heeft over samenwerking met het REC, maar de verschillen zijn niet statistisch significant.

Tabel 2.2 Afspraken over samenwerking van reboundvoorziening met projecten Herstart en Op de Rails, 2006-2009 (in procenten, meer antwoorden mogelijk)*

	2009	2008	2007	2006
Herstart	52	48	49	43
Op de Rails	68	78	63	62
samenwerking in voorbereiding	6	9	13	14
geen samenwerking	23	12	10	19
weet niet	2	0	6	2
n	66	69	68	42

(*) geen significant verschil ($p > 0.05$) t.o.v. 2008

De samenwerking tussen de reboundvoorziening en de projecten Op de Rails en Herstart bestaat in 76% van de reboundvoorzieningen uit de toeleiding van leerlingen naar de afzonderlijke programma's. Bij 39% van de reboundvoorzieningen is onderbrengen van de afzonderlijke programma's op één locatie onderdeel van de samenwerking. In 2007 gold dat voor 67% van de reboundvoorzieningen. Een derde (35%) noemt daarnaast het realiseren van programma's die voor meer doelgroepen tegelijk toegankelijk zijn.

Tabel 2.3 Aard van afspraken over samenwerking reboundvoorziening met Herstart en Op de Rails naar inhoud, 2006-2009, (in procenten, meer antwoorden mogelijk)

	2009	2008	2007	2006
toeleiding van leerlingen naar de afzonderlijke programma's	76	80	77	70
onderbrengen van de afzonderlijke programma's op één locatie	*39	42	67	63
realiseren van programma's voor meer doelgroepen tegelijk	35	26	29	44
anders	20	9	6	11
n	46	55	48	27

(*) significant verschil ($p < 0.05$) t.o.v. 2006 en 2007

Het aantal beschikbare plaatsen voor Op de Rails en Herstart waarover afspraken met het REC cluster 4 zijn gemaakt kent enige variatie over de reboundvoorzieningen. Voor Op de Rails loopt het aantal plaatsen volgens 47 reboundvoorzieningen uiteen van 3 tot 83 (50% van de reboundvoorzieningen heeft er maximaal 10). Voor Herstart varieert het aantal plaatsen volgens 20 reboundvoorzieningen van 1 tot 30 (de helft heeft er maximaal 7).

Er zijn ten opzichte van voorgaande jaren voor beide programma's geen significante verschillen in capaciteit geconstateerd – deze schommelt in de tijd.

In 2008 had 50% van de reboundvoorzieningen maximaal 11 plaatsen Op de Rails en maximaal 8 plaatsen bij Herstart.

2.2 Financiering reboundvoorziening

De reboundvoorzieningen worden grotendeels gefinancierd uit het budget dat samenwerkingsverbanden voortgezet onderwijs jaarlijks ontvangen van het ministerie van OCW. Daarnaast beschikken reboundvoorzieningen ook over andere financieringsbronnen, althans zo meldt 61% van de samenwerkingsverbanden. De resterende 39% meldt geen aanvullende financiële bronnen te hebben. Dat is een terugloop naar het niveau van 2006.

De belangrijkste twee bronnen voor aanvullende financiering zijn de verwijzende scholen in het samenwerkingsverband (39%) en extra middelen uit de begroting van het samenwerkingsverband zelf (36%). De gemeente wordt dit jaar significant minder vaak als financieringsbron genoemd (van 52% in 2008 naar 30% in 2009).

Driekwart van de samenwerkingsverbanden met aanvullende financiering (73%) heeft twee of meer aanvullende financieringsbronnen.

Tabel 2.4 Bronnen aanvullende financiering reboundvoorziening, 2006-2009, in procenten, meer antwoorden mogelijk)

	2009	2008	2007	2006
geen aanvullende financiering	39	28	35	38
aanvullende financiering, waarvan:	61	72	65	60
verwijzende scholen binnen het swv-vo	39	30	29	31
extra middelen vanuit het swv-vo	36	41	37	21
gemeente(n)	*30	52	38	38
verwijzende scholen havo/vwo buiten het swv-vo	11	10	15	7
provincie(s) of grootstedelijke (jeugdzorg)regio	8	10	13	14
andere bronnen	8	10	10	10
n	66	69	68	42

(*) significant verschil ($p < 0.05$) t.o.v. 2008

3 Doelstellingen van reboundvoorzieningen

Aan de oprichting van de reboundvoorzieningen in Nederland liggen twee doelstellingen ten grondslag die door het ministerie van OCW worden gehanteerd. De eerste doelstelling van de reboundvoorziening – het bieden van tijdelijke opvang aan leerlingen met gedragsproblemen van scholen voor voortgezet onderwijs met het oog op terugkeer naar de eigen school; de leerling wordt een nieuwe maar niet vrijblijvende kans geboden om de schoolloopbaan op de eigen school te kunnen voortzetten dan wel op een andere school binnen het samenwerkingsverband – werd in 2008 door 90% van de samenwerkingsverbanden onderschreven.

De tweede doelstelling van het ministerie van OCW – het ontlasten van scholen op het moment dat scholen zelf geen zorg (meer) kunnen bieden als het arsenaal aan leerlingenzorg is uitgeput en de veiligheid in het geding is – werd vorig jaar door 91% van de samenwerkingsverbanden geheel onderschreven.

In 2009 heeft 89% van de samenwerkingsverbanden (ook) andere doelstellingen voor de reboundvoorziening geformuleerd. In 2008 had 93% van de samenwerkingsverbanden dat gedaan.

De alternatieve doelstellingen hebben vooral betrekking op het bieden van observatiemogelijkheden voor leerlingen met gedragsproblemen (76%), het zoeken naar een passende vervolgbestemming (71%) en het voorzien in crisisopvang (52%). Daarnaast melden samenwerkingsverbanden doelstellingen als het vervullen van een schakelfunctie naar het speciaal onderwijs, het mbo of de arbeidsmarkt (38%), de ondersteuning van de leerlingenzorg op de school van aangemelde leerlingen (38%) en deskundigheidsbevordering van schoolpersoneel in de omgang met leerlingen met gedragsproblemen (32%).

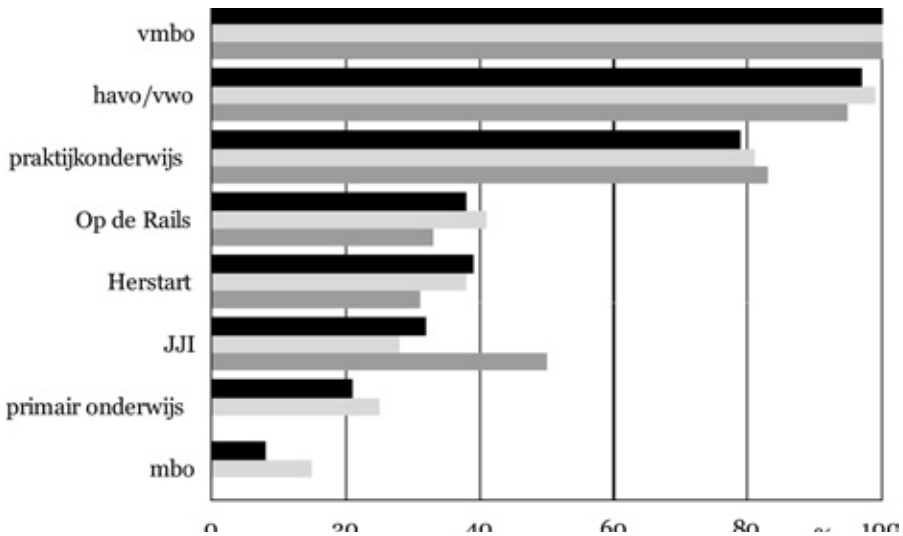
Een ander belangrijk uitgangspunt van de reboundvoorziening is dat de leerling gedurende de plaatsing op de eigen school blijft ingeschreven. Dit punt wordt evenals in voorgaande jaren door nagenoeg alle samenwerkingsverbanden (97%) onderschreven.

4 Doelgroepen en typering van de rebound

De doelgroepen van de reboundvoorziening zijn leerlingen van het vmbo (100%), leerlingen uit het havo/vwo (97%) en het praktijkonderwijs (79%). Naast leerlingen uit het voortgezet onderwijs vangen reboundvoorzieningen andere groepen jongeren op (zie figuur 4.1). Dit gebeurt bij 64% van de samenwerkingsverbanden. In 2008 meldde 62% van de reboundvoorzieningen dat zij ook andere doelgroepen (kunnen) opvangen.

In 2009 staat 39% van de reboundvoorzieningen open voor jongeren uit Herstart en 38% uit Op de Rails. Uitbehandelde jongeren afkomstig uit een justitiële jeugdinrichting (JJI) kunnen bij 32% van de reboundvoorzieningen terecht, leerlingen uit het primair onderwijs en het mbo bij respectievelijk 21% en 8% van de reboundvoorzieningen.

Figuur 4.1 Doelgroepen reboundvoorzieningen, 2006-2009*

(*) in 2008 is voor het eerst naar de doelgroepen uit het primair onderwijs en mbo gevraagd

4.1 Typering reboundvoorziening

Er worden drie typen reboundprogramma's in het aanbod onderscheiden:

- een programma voor algemene opvang;
- kortdurende observatie- en diagnostiekprogramma's;
- opvangprogramma's voor specifieke doelgroepen.

In 2009 rapporteren 64 van de 66 samenwerkingsverbanden dat hun reboundvoorziening een algemene, bovenschoolse opvangvoorziening aanbieden waar aangemelde leerlingen gezamenlijk worden opgevangen, al dan niet gecombineerd met reboundprogramma's die plaatsvinden op een of meer scholen van het samenwerkingsverband. Daarmee komt het percentage samenwerkingsverbanden met algemene opvang in een reboundvoorziening voor 2009 uit op 97%, een percentage dat nauwelijks afwijkt van 2008 (99%).

In 29 van de 66 responderende samenwerkingsverbanden (44%) hebben de reboundvoorzieningen kortdurende observatie- en diagnoseprogramma's in de centrale reboundvoorziening of op locatie van de aangesloten scholen. Vorig jaar meldde 59% dat zij over deze mogelijkheid beschikten.

In 27% van de samenwerkingsverbanden worden in de reboundvoorziening een of meer opvangprogramma's aangeboden voor specifieke doelgroepen zoals tienermoeders, leerlingen uit het praktijkonderwijs en jongeren die terugkeren uit justitiële jeugdinstellingen. In 2008 rapporteerde 36% van de samenwerkingsverbanden dit specifieke aanbod.

Voor elk van de nagenoemde programma's wordt hier beschreven hoeveel voorzieningen er zijn, waar het programma wordt uitgevoerd, welke capaciteit de programma's of voorzieningen hebben en wat de beoogde verblijfsduur is.

4.2 Algemene opvang in reboundvoorziening

In het schooljaar 2008/09 hebben 64 van de 66 samenwerkingsverbanden die informatie over hun programma's hebben verstrekt een algemene opvangvoorziening (97%), al dan niet op scholen. De twee samenwerkingsverbanden met een reboundvoorziening zonder algemeen programma hebben een opvangprogramma voor specifieke groepen leerlingen.

In 2008 rapporteerde 98% dat zij een algemeen programma aanbieden.

Het aantal voorzieningen voor algemene opvang waarover deze samenwerkingsverbanden beschikken, varieert van 1 tot 6. De meeste samenwerkingsver-

banden (63%) hebben één voorziening, 30% heeft er twee of drie en de overige 7% heeft er vier tot zes.

Tabel 4.2 Kwantitatieve kenmerken algemene opvang reboundvoorziening, 2008/09

	range	modus	gemiddeld	mediaan	n
aantal voorzieningen	1-6	1	1,7	1	64
maximaal aantal plaatsen	10-200	50	50,9	40	63
beoogde max. verblijfsduur (in weken)	6-36	12	14,0	13	62

Het maximale aantal plaatsen – dat is het aantal jongeren dat jaarlijks kan worden geplaatst – kent een grote variatie, van 10 tot 200⁷. Het gemiddelde aantal beoogde plaatsen bedraagt 50,9. De helft heeft maximaal 40 plaatsen. De beoogde verblijfsduur varieert van 6 tot 36 weken, maar in 50% van de reboundvoorzieningen is het verblijf 6 tot 13 weken. De gemiddelde verblijfsduur bedraagt 14 weken. In 2008 was de gemiddeld beoogde maximale verblijfsduur ook 14 weken.

In 47% van de samenwerkingsverbanden vindt de algemene opvang in de reboundvoorziening plaats in een aparte locatie van het samenwerkingsverband. Bij 28% is de opvang georganiseerd op een of meer scholen van het samenwerkingsverband, bij een OPDC/nevenvestiging zorg (20%) of een REC-school (14%).

Tabel 4.3 Locatie van algemene opvang reboundvoorziening, 2006-2009 (in procenten, meer antwoorden mogelijk)*

	2009	2008	2007	2006
aparte locatie van het samenwerkingsverband	47	46	43	44
een of meer scholen van het samenwerkingsverband	28	29	30	21
OPDC of nevenvestiging zorg	20	25	18	15
REC-school	14	15	14	21
jeugdhulpverleningsinstelling	0	3	3	0
elders	5	7	6	8
n	64	68	63	63

(*) geen significante verschillen ($p > 0.05$) t.o.v. 2006, 2007 en 2008

7 Amsterdam heeft twee reboundvoorzieningen met een totale capaciteit van 355 reboundplaatsen waarvan 200 in het Transferium en 155 op scholen.

4.3 Observatie- en diagnostiekprogramma's

Vier van iedere tien samenwerkingsverbanden (44%, 29 van de 66) hebben een reboundvoorziening met een kortdurend programma waarin leerlingen geobserveerd en gediagnosticeerd kunnen worden. In 2008 bood 59% observatie- en diagnostiekprogramma's aan.

Bij de 29 samenwerkingsverbanden die over dit programma informatie hebben verstrekt, loopt het aantal voorzieningen op tot zeven. De helft van deze samenwerkingsverbanden biedt één kortdurend programma aan.

Tabel 4.4 Kwantitatieve kenmerken kortdurend observatie/diagnostiekprogramma van de reboundvoorziening, 2008/09

	range	modus	gemiddeld	mediaan	n
aantal voorzieningen	1-7	1	1,9	1	29
maximaal aantal plaatsen	3-140	10	33,2	20	27
beoogde max. verblijfsduur (in weken)	1-24	6	7,7	6	27

Het maximale aantal plaatsen per voorziening varieert van 3 tot 140. Dat zijn er gemiddeld 33,2. De helft van de reboundvoorzieningen met een kortdurend observatie/diagnostiekprogramma heeft maximaal 33,2 plaatsen. Leerlingen verblijven gemiddeld 7,7 weken in deze voorziening maar de helft verblijft er iets korter, namelijk maximaal 6 weken.

Tabel 4.5 Locatie van kortdurend observatie/diagnostiekprogramma van de reboundvoorziening, 2006-2009 (in procenten, meer antwoorden mogelijk)*

	2009	2008	2007	2006
aparte locatie van het samenwerkingsverband	41	45	36	50
een of meer scholen van het samenwerkingsverband	41	28	18	19
OPDC of nevenvestiging zorg	28	23	29	12
REC-school	7	15	11	25
jeugdhulpverleningsinstelling	0	3	4	0
elders	3	3	4	0
n	29	40	28	16

(*) geen significante verschillen ($p > 0.05$) t.o.v. 2006, 2007 en 2008

De uitvoering van kortdurende observatie/diagnostiekprogramma's vindt bij 41% plaats in een eigen voorziening van het samenwerkingsverband, bij nog eens 41% bij een school in het samenwerkingsverband en bij 28% in een OPDC of nevenvestiging zorg van de school. Andere locaties worden minder vaak genoemd.

4.4 Programma's voor specifieke doelgroepen

In 2009 heeft 27% van de samenwerkingsverbanden reboundprogramma's voor specifieke doelgroepen ontwikkeld, in 2008 was dat bij 35% het geval.

De doelgroepen voor deze programma's zijn evenals in voorgaande jaren zeer divers. Het gaat onder meer om:

- leerlingen uit het vmbo zonder terugkeerperspectief;
- jongeren ontslagen uit een justitiële inrichting;
- leerlingen die wachten op een indicatie voor een REC-4-school;
- tienermoeders;
- schoolverlaters uit het primair onderwijs (Op de Rails);
- schoolverlaters van 15 jaar of ouder die via het ROC naar werk worden geleid;
- leerlingen met agressieproblematiek;
- specifieke hulp voor havo/vwo-leerlingen;
- leerlingen met zware gedragsproblemen;
- leerlingen met internaliserende problematiek.

In 18 samenwerkingsverbanden die kenmerken van deze speciale programma's hebben verstrekt, worden in totaal 51 programma's voor specifieke doelgroepen aangeboden.

Het aantal voorzieningen voor speciale programma's waarover 17 van de 18 samenwerkingsverbanden beschikken, varieert van 1 tot 6. Bij 9 van de 17 gebeurt dat op 1 locatie en bij 8 samenwerkingsverbanden in 2 voorzieningen of locaties.

Tabel 4.6 Kwantitatieve kenmerken specifieke doelgroepprogramma's van de reboundvoorziening, 2008/09

	range	modus	gemiddeld	mediaan	n
aantal voorzieningen	1-5	1	1,8	1	17
maximaal aantal plaatsen	3-80	10	27,5	20	15
beoogde max. verblijfsduur (in weken)	6-104	12	26,9	16,0	15

De helft van de reboundvoorzieningen kan jaarlijks 20 leerlingen in deze programma's opvangen. Gemiddeld zijn het er 27,5.

De beoogde maximale verblijfsduur loopt op van 6 weken tot 2 jaar. Gemiddeld verblijven leerlingen er een halfjaar (26,9 weken) van wie de helft 8 tot 16 weken. De meest genoemde duur is 12 weken.

In de helft van de samenwerkingsverbanden worden de speciale programma's in een aparte locatie van het samenwerkingsverband aangeboden. Ruim een kwart (28%) vangt de leerlingen op in een OPDC of nevenvestiging zorg en 28% op een of meer scholen in het samenwerkingsverband.

Tabel 4.7 Locatie van specifieke doelgroepprogramma's reboundvoorziening, 2006-2009 (in procenten, meer antwoorden mogelijk)*

	2009	2008	2007	2006
aparte locatie van het samenwerkingsverband	50	50	28	27
OPDC of nevenvestiging zorg	28	23	24	27
een of meer scholen van het samenwerkingsverband	28	27	12	13
REC-school	11	9	20	7
jeugdhulpverleningsinstelling	6	4	4	7
elders	17	5	12	20
n	18	22	25	15

(*) geen significante verschillen ($p > 0.05$) t.o.v. 2006, 2007 en 2008

5 Werkwijze bij toeleiding en plaatsing

In dit hoofdstuk worden de procedures bij de toeleiding naar en de plaatsing in een reboundvoorziening belicht. Er is onder meer gekeken naar de mate waarin procedures zijn geformaliseerd, wie er over de toelating beslist en welke partijen een rol spelen bij de diagnostiek.

5.1 Formalisering van procedures

Nagenoeg alle samenwerkingsverbanden (98%) hebben in 2009 de procedure van de toeleiding naar de reboundvoorziening beschreven. In 2008 hadden alle responderende samenwerkingsverbanden dat gedaan. Op drie samenwerkingsverbanden na (95%) hebben alle samenwerkingsverbanden schriftelijke afspraken gemaakt over de procedure van de toeleiding naar de reboundvoorziening.

Bij 82% van de samenwerkingsverbanden verloopt de (reguliere) toeleiding van leerlingen naar de reboundvoorziening via het ZAT van de school. Bij 18% gebeurt dat niet maar 3% geeft aan in de nabije toekomst wel deze route te willen introduceren. In 2008 liep bij 84% de aanmeldingsroute via het ZAT van de school.

Voor crisisplaatsingen bestaat er in 39% van de samenwerkingsverbanden een aparte procedure, 61% heeft daarvoor geen aparte procedure maar 12% wil die wel en werkt eraan. In 2008 had 36% van de samenwerkingsverbanden een aparte procedure bij crisisplaatsingen.

5.2 Conditie bij toelating

Een van de hoofddoelstellingen van de reboundvoorzieningen die het ministerie van OCW hanteert, is dat de leerling na verblijf in de reboundvoorziening terugkeert naar de eigen school of naar een school in het samenwerkingsverband wordt overgeplaatst.

Bij 23% van de reboundvoorzieningen bestaat er een terugkeergarantie naar de eigen school. Dit percentage is ten opzichte van 2008 (25%) ongewijzigd. Andere reboundvoorzieningen (65%) houden op voorhand de optie open van terugkeer naar de eigen school; ze streven ernaar, maar het is ook mogelijk dat de leerling naar een andere school in het samenwerkingsverband gaat. Daarnaast meldt 21% de mogelijkheid dat een leerling na verblijf in de reboundvoorziening niet terugkeert in het voortgezet onderwijs maar kan uitstromen naar het middelbaar beroepsonderwijs, speciaal onderwijs, een leer-werkplaats of een zorgtraject. In 2008 gold dat voor respectievelijk 75% en 10% van de reboundvoorzieningen.

De beslissing over de toelating van een leerling ligt in 2009 in de helft van de samenwerkingsverbanden bij het bovenschoolse ZAT of de PCL (53%). Bij 12% beslist een centrale intakecommissie van het samenwerkingsverband en bij 17% de reboundvoorziening (soms in overleg met het samenwerkingsverband) zelf.

**Tabel 5.1 Beslissers van toelating tot reboundvoorziening, 2007-2009
(in procenten)***

	2009	2008	2007
bovenschoolse ZAT/PCL van het swv-vo	53	42	47
reboundvoorziening zelf	17	25	22
centrale intakecommissie voor de rebound van het swv-vo	12	19	19
ZAT van de school	11	7	6
leerplichtambtenaar	0	3	0
management van de school	2	1	0
andere instelling	3	3	3
onbekend	2	0	3
n (=100%)	66	69	68

(*) geen significante verschillen ($p > 0.05$) t.o.v. 2006 en 2008

In het geval er (aanvullende) diagnostiek wordt verricht bij de toelating tot de reboundvoorziening, schakelt 55% van de samenwerkingsverbanden het ZAT of de PCL van het samenwerkingsverband in. De helft (50%) schakelt (ook) het ZAT van de school in.

Als we alleen naar de inzet van beide ZAT's kijken, zien we dat in 24% van de samenwerkingsverbanden zowel het bovenschoolse als het schoolgebonden

ZAT wordt ingezet bij de aanvullende beoordeling. Bij 20% van de samenwerkingsverbanden wordt geen van beide geconsulteerd. In 2008 hadden beide ZAT's in 28% van de samenwerkingsverbanden samen een rol en bij 23% geen van beide.

Niet alleen de ZAT's spelen een rol. Bij 21% is er (ook) een rol weggelegd voor de intakecommissie van de reboundvoorziening. Bureau jeugdzorg, het REC cluster 4 en andere instellingen (zoals een orthopedagoog van het OPDC, het maatschappelijk werk of het REC) worden in dit kader door respectievelijk 27%, 21% en 26% genoemd.

Ten opzichte van 2008 zijn er geen significante wijzigingen.

Tabel 5.2 Instellingen die bij toelating (aanvullende) diagnostiek verzorgen, 2006-2009 (in procenten, meer antwoorden mogelijk)

	2009	2008	2007	2006
bovenschoolse ZAT/PCL van het swv-vo	55	51	50	55
ZAT van de school	*50	54	53	74
bureau jeugdzorg	27	23	34	38
REC cluster 4	21	23	16	26
aparte centrale intakecommissie voor de rebound van swv-vo	21	33	24	26
andere instelling	26	22	16	12
n	66	69	68	42

(*) significant verschil ($p < 0.05$) t.o.v. 2006

Bureau jeugdzorg verricht bij 27% van de reboundvoorzieningen diagnostisch onderzoek, dat is bij 18 reboundvoorzieningen. In voorkomende gevallen wordt door het bureau bij 9 van deze 18 reboundvoorzieningen voorafgaande aan de plaatsing een indicatie voor jeugdzorg afgegeven en bij 1 reboundvoorziening wordt dat voor alle jeugdigen gedaan.

In 32% van de samenwerkingsverbanden werken de scholen met één vaste contactpersoon op school die met de leerling in de reboundvoorziening contact onderhoudt. Bij 68% wordt met wisselende contactpersonen gewerkt, zoals de zorgcoördinator of voorzitter van het ZAT van de betrokken school, de mentor of een andere medewerker van de school.

In voorgaande jaren werd er vaker met een vaste contactpersoon gewerkt (46% in 2007/08 en 53% in 2006/07).

Bij de toelating tot de reboundvoorziening bespreekt een medewerker van de reboundvoorziening de doelen van de plaatsing die in het werkplan of handelingsplan zijn vastgelegd. Alle reboundvoorzieningen bespreken de doelen van het verblijf met de leerling en de ouders, 97% bespreekt deze met de school.

Bij 92% van de reboundvoorzieningen bestaat er bij toelating een handelingsplan dat is overeengekomen met de leerling (91%), ouders (89%) of school (83%). Bij 8% van de reboundvoorzieningen ontbreekt een (start-)handelingsplan bij plaatsing waarmee leerlingen, ouders of scholen hebben ingestemd. In 2008 maakte 85% van de reboundvoorzieningen gebruik van een handelingsplan bij aanvang van het reboundprogramma.

6 Uitvoering van het reboundprogramma

In dit hoofdstuk over het aanbod van de reboundvoorziening in het samenwerkingsverband voortgezet onderwijs staan allereerst de uitvoering en organisatie van het reboundprogramma centraal. Daarna komen aspecten van het onderwijsprogramma, gedragsprogramma's en andersoortige programma's aan de orde.

6.1 Uitvoering en organisatie

Bij 47% van de reboundvoorzieningen zijn alle programmaonderdelen inhoudelijk beschreven. Bij nog eens 47% is dat gedeeltelijk gedaan en bij 6% geheel niet. In 2008 had 36% alle programmaonderdelen inhoudelijk beschreven, 57% gedeeltelijk en 7% niet.

De reboundprogramma's worden door verschillende instellingen en in uiteenlopende samenstellingen uitgevoerd, maar het blijft vooral een voorziening van het onderwijs. Bij 80% van de samenwerkingsverbanden zijn medewerkers van de centrale dienst van het samenwerkingsverband, het OPDC, het reboundteam van de voorziening of de aangesloten scholen betrokken. In 2007 was dat 84%, het jaar daarvoor 77%.

De participatie van instellingen voor geïndiceerde jeugdzorg is met 14% gering. In 2006 nam in een kwart van de reboundvoorzieningen de jeugdzorg deel aan de uitvoering van het reboundprogramma.

Tabel 6.1 Instellingen die reboundprogramma feitelijk uitvoeren, 2006-2009
(in procenten, meer antwoorden mogelijk)

	2009	2008	2007	2006
personeel van de reboundvoorziening	*59	*62	16	12
scholen	29	22	40	36
speciaal onderwijs	21	20	27	36
geïndiceerde jeugdzorg	14	19	19	26
OPDC	17	13	16	16
centrale dienst	9	10	13	19
maatschappelijk werk	12	9	12	7
andere instelling	15	13	9	12
n	66	69	68	42

(*) in afwijking van 2006 en 2007 is de antwoordcategorie 'personeel van de reboundvoorziening' in de vragenlijst

opgenomen. Voorheen werd het percentage medewerkers van de reboundvoorziening berekend uit de antwoorden op de open vraag welke andere instelling de feitelijke uitvoering van het reboundprogramma verzorgt.

6.2 Onderwijsprogramma

De meeste tijd in de reboundvoorziening wordt door de leerling besteed aan het onderwijsprogramma. Leerlingen verblijven tussen 21 en 36 uur per week in de reboundvoorziening, dat is gemiddeld 27,8 uur (27,2 uur in 2008). Bij de helft van de reboundvoorzieningen is dat 21 tot 28 uur.

Aan het onderwijsprogramma wordt maximaal 31 uur per week besteed. Dat is gemiddeld 21,3 uur per week (21,5 uur in 2008). De helft heeft maximaal 20 uur les per week.

Gemiddeld besteden leerlingen 77% van hun verblijfstijd aan onderwijs. In 2008 werd 79% besteed aan onderwijs, in 2007 was dat 77%. In de helft van de reboundvoorzieningen volgen leerlingen 32% tot 80% van de verblijfstijd onderwijs, de resterende helft 81% tot 100%.

In 70% van de reboundvoorzieningen wordt voor alle leerlingen een individueel handelingsplan met daarin een onderwijsprogramma opgesteld. Bij respectievelijk 18% en 5% geldt dat voor de meeste en maximaal de helft van de leerlingen. Acht procent maakt geen handelingsplan. In 2008 werd bij 77% van de reboundvoorzieningen voor alle leerlingen een handelingsplan gemaakt – het verschil met 2009 is niet statistisch significant.

In nagenoeg alle samenwerkingsverbanden (96%) blijft de school van de leerling, evenals in voorgaande jaren, verantwoordelijk voor (het curriculum en de toetsing van) het onderwijs gedurende het verblijf in de rebound. Drie reboundvoorzieningen (4%) melden dat de school niet verantwoordelijk blijft voor het onderwijs.

In 65% van de samenwerkingsverbanden nemen de reboundvoorzieningen het lesprogramma van de toeleverende school in zijn geheel over; 32% doet dat gedeeltelijk. In 2008 nam 55% het lesprogramma geheel over en 44% gedeeltelijk.

In 2009 heeft 91% van de samenwerkingsverbanden met de meeste of alle scholen schriftelijke afspraken gemaakt over de continuering van de lesstof. Dat was in 2007 en 2008 nauwelijks anders. In vergelijking met 2008 zien we een significant hoger percentage reboundvoorzieningen dat met alle scholen schriftelijke afspraken heeft gemaakt over het voortzetten van de lesstof in de reboundvoorziening.

Het percentage afspraken over toetsing met de meeste tot alle scholen is ten opzichte van 2008 gelijk gebleven (91% tegen 92%), hoewel we een hoger percentage voor *alle* scholen noteren (82% tegen 73%).

Circa 3% van de reboundvoorzieningen maakt met de aanleverende scholen geen schriftelijke afspraken over de lesstof en de toetsing.

Tabel 6.2 Schriftelijke afspraken over continuering en toetsing van lesstof, 2006-2009 (in procenten)

	2009		2008		2007		2006	
	cont.	toets.	cont.	toets.	cont.	toets.	cont.	toets.
met alle scholen	*88	82	74	73	75	69	81	71
met meeste scholen	3	9	19	19	15	13	9	9
met enkele scholen	5	3	0	0	1	3	2	2
geen afspraken	3	4	7	8	9	15	7	14
weet niet	2	2	0	0	0	0	0	2
n (=100%)		66		69		68		42

(*) significant verschil ($p < 0.05$) t.o.v. 2008

Een ruime meerderheid van de reboundvoorzieningen (94%) houdt evenals voorgaande jaren een verzuimadministratie bij. Bij de resterende 6% van de reboundvoorzieningen doet alleen de school dat. In 2008 registreerde 95% van de reboundvoorzieningen het verzuim.

In 65% van de samenwerkingsverbanden wordt het onderwijsprogramma in de reboundvoorziening verzorgd door één organisatie, bij de rest door twee of drie instellingen. Het zijn medewerkers van de reboundvoorziening (67%), de aangesloten scholen (24%), REC cluster 4 (20%), het OPDC (17%) en de nevenvestiging zorg (6%) die het onderwijs verzorgen.

Tabel 6.3 Instellingen die onderwijsprogramma in reboundvoorziening verzorgen, 2006-2009 (in procenten, meer antwoorden mogelijk)

	2009	2008	2007	2006
personeel van de reboundvoorziening**	*67	*68	24	21
scholen	*24	30	44	38
REC cluster 4	20	19	22	31
OPDC	17	10	19	17
nevenvestiging zorg	6	7	7	4
andere organisatie	8	6	7	9
n	66	69	68	42

(*) significant verschil ($p < 0.05$) t.o.v. 2006 en 2007

(**) in afwijking van 2006 en 2007 is de antwoordcategorie 'personeel van de reboundvoorziening' in de vragenlijst opgenomen. Voorheen werd het percentage medewerkers van de reboundvoorziening afgeleid uit de antwoorden op de open vraag welke andere instelling het onderwijsprogramma verzorgt.

Tweedegraadsdocenten vormen het hart van het docentencorps van de reboundvoorzieningen in Nederland (94%). Docenten met een bevoegdheid voor het basisonderwijs (47%) of met een eerstegraadsbevoegdheid (15%) zijn er ook actief. Maar er staat ook personeel zonder onderwijsbevoegdheid voor de klas (26%). In 2008 was 33% onbevoegd. In alle reboundvoorzieningen waar onbevoegden lesgeven, verzorgen zij het onderwijsprogramma samen met of onder leiding van bevoegde collega's.

6.3 Gedragsprogramma's en andersoortige programma's

Naast een onderwijsprogramma bieden reboundvoorzieningen aanvullende, specifieke gedragsprogramma's of andersoortige programma's aan. Dit gebeurt bij alle reboundvoorzieningen (98%). Bij 62% zijn deze programma's een vast onderdeel van het aanbod, bij de andere 36% gaat het om maatwerkprogramma's afgestemd op de vraag.

In 2008 bood 96% van de reboundvoorzieningen aanvullende, specifieke gedragsprogramma's of andersoortige programma's aan, in 2007 was dat 91%.

De gedragsprogramma's worden voornamelijk door onderwijskrachten van de reboundvoorziening zelf verzorgd (69%). Bij 82% van de reboundvoorzieningen wordt specifieke gedragsprogramma's (mede) uitgevoerd door andere instellingen, zoals een instelling voor geïndiceerde jeugdzorg (31%), het maatschappelijk werk (28%), REC cluster 4 (19%) of andere organisaties of functionarissen onder wie voornamelijk orthopedagogen en psychologen (45%).

Tabel 6.4 Instellingen die specifieke gedragsprogramma's in reboundvoorziening verzorgen, 2006-2009 (in procenten, meer antwoorden mogelijk)*

	2009	2008	2007	2006
onderwijsmedewerker van reboundvoorziening	69	77	71	77
instelling voor geïndiceerde jeugdzorg	31	30	42	38
onderwijsmedewerker van REC cluster 4	19	23	19	23
maatschappelijk werk	28	24	19	18
andere organisatie	45	50	29	35
weet niet	0	0	0	3
n	65	66	62	39

(*) geen significante verschillen ($p > 0.05$) t.o.v. 2006, 2007 en 2008

In 51% van de reboundvoorzieningen voeren onderwijsmedewerkers samen met medewerkers van bovengenoemde instellingen gedragsprogramma's uit. Bij 18% doen de onderwijsmedewerkers het zonder hulp van andere instellingen en bij 31% zijn het juist alleen medewerkers van de bovengenoemde instellingen die het gedragsprogramma verzorgen. In 2008 en 2007 werden de gedragsprogramma's bij respectievelijk 65% en 51% van de reboundvoorzieningen gezamenlijk uitgevoerd.

In 2009 heeft 85% van de reboundvoorzieningen programma's met een gezinsgerichte component. Deze programma's bestaan voornamelijk uit voortgangsgesprekken over de leerling met de ouders (74%) en een vast contact met een maatschappelijk werker of jeugdhulpverlener (48%). Bij 26% van de reboundprogramma's is (aanvullende) opvoedingsondersteuning geïnitieerd vanuit de rebound.

Tabel 6.5 Elementen gezinsgerichte component in reboundprogramma, 2006-2009 (in procenten, meer antwoorden mogelijk)*

	2009	2008	2007	2006
geen programma	12	9	6	3
programma in voorbereiding	3	3	0	5
weet niet	0	0	2	2
gezinsgerichte component aanwezig, waarvan:	85	88	92	90
- (begeleidings)voortgangsgesprekken met ouders	74	80	76	64
- vast contact met maatsch. werk of jeugdhulpverlener	48	62	55	49
- (aanvullende) opvoedingsondersteuning	26	20	15	18
- andere component	9	9	8	15
n	65	66	62	39

(*) geen significante verschillen ($p > 0.05$) t.o.v. 2006, 2007 en 2008

Nagenoeg alle reboundvoorzieningen (96%) met een aanvullend aanbod bieden andersoortige programma's aan. In 2007 en 2008 was dat 94% en 96%.

Sport en beweging is bij 85% van de reboundvoorzieningen een vast onderdeel, gevolgd door handvaardigheid of computeractiviteiten. Bij de helft (52%) zijn er geplande buitenactiviteiten, culturele programma's (34%) en een breed scala aan overige activiteiten zoals koken, beroepsoriënterende stages, excursies, gedragstrainingen en dramatherapie (35%).

Bijna alle niet-onderwijsprogramma's van de reboundvoorzieningen (97%) worden tijdens de verblijfsuren op de rebound uitgevoerd, maar 26% doet dat ook buiten de uren van het officiële programma.

Tabel 6.6 Andersoortige programma's in reboundprogramma, 2006-2009
(in procenten, meer antwoorden mogelijk)*

	2009	2008	2007	2006
sportprogramma's	85	77	81	75
handvaardigheid- of computeractiviteiten	69	76	77	67
buitenactiviteiten	52	55	50	49
culturele programma's, bijvoorbeeld dans of toneel	34	36	31	28
andere activiteiten	35	36	32	36
n	65	66	62	39

(*) geen significante verschillen ($p > 0.05$) t.o.v. 2006, 2007 en 2008

6.4 Sociale veiligheid in reboundvoorzieningen

Evenals scholen hebben ook reboundvoorzieningen te maken met sociale veiligheid in en om de omgeving van de voorziening. Bijna twee derde van de reboundvoorzieningen (62%) heeft in 2009 te maken gehad met sociale-veiligheidsincidenten waarvan 2% regelmatig en het overgrote deel (60%) een enkele keer. Een derde (35%) meldt geen problemen te hebben gekend en 3% weet het niet. In 2008 rapporteerde 64% met dergelijke problemen te zijn geconfronteerd.

Ook in 2009 heeft 83% van de reboundvoorzieningen gedragsregels opgesteld met betrekking tot sociale veiligheid. Twaalf procent zegt bezig te zijn met het opstellen van deze regels en 3% heeft geen gedragsregels. Eén procent van de respondenten weet niet of er regels voor handhaving van de sociale veiligheid in de reboundvoorziening bestaan.

7 Status reboundvoorzieningen

In dit hoofdstuk wordt aangegeven welke opvangcapaciteit reboundvoorzieningen hebben en in welke mate er gebruik van is gemaakt. Daarna wordt de bestemming vastgesteld van leerlingen die een reboundvoorziening verlaten, en worden enkele kenmerken van de leerlingenpopulatie in de reboundvoorzieningen geschetst.

7.1 Capaciteit van reboundvoorzieningen

In het schooljaar 2008/09 hebben alle 81 samenwerkingsverbanden voortgezet onderwijs de beschikking over een of meer operationele reboundvoorzieningen, al dan niet gedeeld met een of meer samenwerkingsverbanden in de regio. In het voorgaande schooljaar beschikte ook alle samenwerkingsverbanden over een reboundvoorziening.

Niet alle samenwerkingsverbanden hebben in het onderzoek vragen over capaciteit en gebruik voor het schooljaar 2008/09 beantwoord. Het responsaantal wisselt over de jaren.

Aanvankelijk hebben 67 samenwerkingsverbanden gegevens beschikbaar gesteld. Een aanvullende informatieverzamelronde bij afzonderlijke reboundvoorzieningen leverde informatie op over capaciteit en in- en uitstroomvolumes in 13 samenwerkingsverbanden.

De gezamenlijke capaciteit van de reboundvoorzieningen in 80 samenwerkingsverbanden bedraagt minimaal 4412 leerlingplaatsen. In het voorgaande schooljaar registreerden we een capaciteit van 4354 plaatsen bij 76 samenwerkingsverbanden.

Tabel 7.1 Kengetallen reboundvoorzieningen per schooljaar, 2005/06-2008/09

	2008/09	2007/08	2006/07	2005/06
samenwerkingsverband met reboundvoorziening(en)	81	82	80	44
beschikbare leerlingplaatsen	4.412	4.354	4.028	2.415
gemiddeld aantal leerlingplaatsen	55,2	57,3	53,7	57,5
n respons	80	76	75	42
opgevangen leerlingen	3.325	3.124	2.818	1.654
gemiddeld aantal opgevangen leerlingen	41,6	41,1	39,7	41,4
n respons	80	76	71	40
gemiddelde bezettingsgraad	75,4%	71,8%	71,7%	72,7%
n respons	80	76	71	40

Vanwege wisselende responsaantallen over de jaren is de gemiddelde capaciteit een goede maat om de ontwikkeling van het aantal reboundplaatsen te volgen. De gemiddelde capaciteit per samenwerkingsverband bedraagt 55,2 plaatsen. In 2007/08 waren er gemiddeld 57,3 plaatsen per samenwerkingsverband en het jaar daarvoor 53,7.

De capaciteit van de reboundvoorzieningen varieert van 12 tot 200 leerlingen. Zonder de reboundvoorzieningen van de grote gemeenten Amsterdam en Rotterdam met een gezamenlijk aanbod van 535 leerlingplaatsen mee te tellen, bedraagt het gemiddelde in de resterende 78 samenwerkingsverbanden 49,7 leerlingplaatsen per reboundvoorziening, tegen 50,7 in 2007/08.

7.2 Gebruik van reboundvoorzieningen

In 2008/09 zijn 2731 leerlingen toegelaten tot een van de reboundvoorzieningen in de 80 samenwerkingsverbanden. In hetzelfde schooljaar waren 594 leerlingen aan het begin van het schooljaar opgenomen (de plaatsing had al in het vorige schooljaar plaatsgevonden). In totaal hebben 3325 leerlingen een reboundvoorziening bezocht in het schooljaar 2008/09.

Het aantal leerlingen dat in het schooljaar 2008/09 een reboundvoorziening bezocht, groeide met 6%.

Ook in 2008/09 hebben de reboundvoorzieningen meer leerlingen opgevangen dan het jaar daarvoor. Dat is af te leiden uit de toename van het gemiddeld aantal opgevangen leerlingen. In 2008/09 bedraagt het gemiddeld aantal opgevangen leerlingen 41,6 per samenwerkingsverband. Voor de schooljaren 2007/08 en 2006/07 bedragen deze cijfers respectievelijk 41,1 en 39,7.

De gemiddelde bezettingsgraad – het aantal leerlingen uitgedrukt als percentage van het totaal aantal leerlingen dat in een jaar kan worden opgevangen – bedraagt 75,4%. In het schooljaar 2007/08 was 71,8% van de leerlingplaatsen het gehele schooljaar bezet.

In 41 samenwerkingsverbanden zijn in totaal 257 leerlingen niet tot de reboundvoorziening toegelaten, om redenen die met contra-indicaties te maken hebben of omdat de leerling niet tot de doelgroep behoort. Dat zijn gemiddeld 6,3 leerlingen per reboundvoorziening (6,2 in 2007/08).

7.3 Omvang en bestemming uitstroom

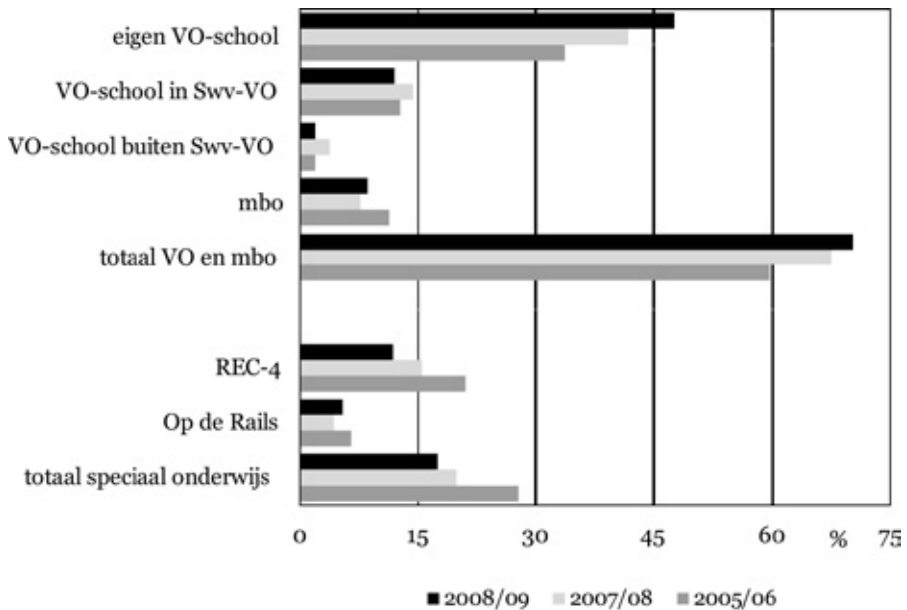
Een ruime meerderheid van de opgevangen leerlingen (81%) heeft volgens plan de reboundvoorziening verlaten, 2683 in totaal. In het schooljaar 2007/08 verliet 85% van de leerlingen de rebound volgens plan.

Volgens 59 samenwerkingsverbanden die gegevens over de bestemming hebben verstrekt, keert 70% terug in het regulier onderwijs, dat is 3 procentpunten hoger dan in 2007/08. In het schooljaar 2005/06, het eerste jaar van de meting, keerde 60% van de leerlingen terug naar het regulier onderwijs. De helft (48%) keert terug naar de eigen school (6 procentpunten hoger dan vorig schooljaar) en 14% vertrekt naar een andere school voor voortgezet onderwijs, van wie 12% in het eigen samenwerkingsverband en 2% daarbuiten. Negen procent verruilt de school na verblijf in de rebound voor een opleiding in het mbo.

Het speciaal onderwijs ontvangt 18% van de leerlingen die een reboundvoorziening verlaten, in het bijzonder scholen in cluster 4 (12%) en in mindere mate Op de Rails (6%).

Van de resterende 12% die de reboundvoorziening heeft verlaten (niet afgebeeld in figuur 7.2), stroomt 2% uit naar een leer-werktraject, heeft 7% een andere vervolgbestemming en is de bestemming van 3% onbekend bij de respondenten.

Figuur 7.2 Bestemming leerlingen na verblijf reboundvoorziening, 2005/06-2008/09

7.4 Uitstroom uit programma's

In deze paragraaf belichten we cijfermatig de uitstroom uit de verschillende programma's die door de reboundvoorzieningen worden aangeboden. Daarbij hanteren we het onderscheid in programma's waarvan de kenmerken in hoofdstuk 4 zijn beschreven.

Algemene opvangprogramma's

In alle samenwerkingsverbanden voortgezet onderwijs (97%) wordt een algemene opvang aangeboden. Hierin worden ook de meeste leerlingen binnen de reboundvoorziening opgevangen.

Voor 49 samenwerkingsverbanden hebben we kunnen berekenen hoeveel leerlingen in het schooljaar 2008/09 het algemene programma hebben verlaten. Het aantal uitgestroomde leerlingen uit deze reboundvoorzieningen varieert van 2 tot 142. Dat zijn opgeteld 1590 leerlingen, gemiddeld 32,4 per samenwerkingsverband.

De helft van deze leerlingen (51%) rondt hun verblijf af binnen de voorgeschreven duur van het programma en 38% verblijft er langer dan vooraf was ingeschat. Bij 7% is het traject voortijdig afgebroken en van 5% is de verblijfsduur onbekend.

In het schooljaar 2007/08 bedroegen de respectievelijke percentages 54%, 28% en 7%.

De gemiddelde verblijfsduur in het algemene reboundprogramma wisselt aanmerkelijk over de samenwerkingsverbanden, van 1 tot 36 weken. In één samenwerkingsverband kan het verblijf tot 112 weken oplopen. Laten we dit samenwerkingsverband buiten beschouwing, dan is het gemiddelde verblijf in een reboundvoorziening 16,4 weken. In maximaal de helft van de samenwerkingsverbanden is het verblijf 16,0 weken of korter.

Vorig jaar was de gemiddelde verblijfsduur 15,5 weken en was maximaal 50% er 14,0 weken of korter aanwezig.

Kortdurende observatie/diagnostiekprogramma's

In het schooljaar 2008/09 verzorgt 44% van de reboundvoorzieningen een kortdurend observatie/diagnostiekprogramma. De 23 samenwerkingsverbanden die over de uitstroom informatie hebben verstrekt, rapporteren dat 269 leerlingen dit traject hebben gevolgd.

De meeste leerlingen (62%) hebben het programma binnen de voorgeschreven duur beëindigd, 19% deed er juist langer over en 4% verliet voortijdig de reboundvoorziening. Van 16% van de uitgestroomde leerlingen is onbekend hoelang zij verbleven in een reboundvoorziening.

In 2007/08 verliet 91% het programma binnen de voorgeschreven duur, 6% deed er langer over en 2% verliet voortijdig de reboundvoorziening.

De gemiddelde verblijfsduur is 6,9 weken.

Programma's voor specifieke groepen

Er zijn 26 samenwerkingsverbanden die programma's voor specifieke groepen aanbieden, waarvan er 14 informatie over de uitstroom hebben verstrekt. In het schooljaar 2008/09 hebben 226 leerlingen een opvang voor specifieke groepen verlaten. Tweederde (65%) deed dat binnen de voorgeschreven duur, 26% overschreed de geplande duur en 9% brak het traject voortijdig af. In 2007/08 verliet 30% de reboundvoorziening binnen de voorgeschreven duur, 14% overschreed de geplande duur en 5% brak het traject af.

De gemiddelde verblijfsduur is 16,5 weken.

7.5 Voortijdige uitstroom bij reboundvoorzieningen

Het verblijf in een reboundvoorziening wordt niet door alle leerlingen volgens plan afgemaakt. In 2008/09 verlieten in 59 samenwerkingsverbanden 118 leerlingen voortijdig de reboundvoorziening. Dat is 4% van alle geplaatste leerlingen. Voor 2005/06, 2006/07 en 2007/08 bedragen deze cijfers respectievelijk 4%, 5% en 6%.

De redenen voor het voortijdig verlaten van de reboundvoorziening komen ook in 2008/09 in grote lijnen overeen met die van voorgaande jaren. Het ontoereikende aanbod is de meest voorkomende reden: bij 56% is het programma te licht voor de problematiek van de leerling en bij 16% sluit het programma inhoudelijk niet aan op de hulpvraag van de leerling. Een derde (34%) verzuimde zo vaak dat een verder vervolg van het traject niet zinvol of mogelijk meer was en bij 28% was sprake van een foutieve plaatsing, omdat het programma Op de Rails beter voor de leerling is. Bij 25% van de voortijdige verlaters is er sprake van een geweldsincident tijdens het verblijf in de reboundvoorziening of van een strafbaar feit, en bij 22% stopte de leerling in verband met een verhuizing van de leerling.

Tabel 7.3 Motieven voor voortijdig verlaten reboundvoorziening, 2006-2009 (meer antwoorden mogelijk, in procenten)*

	2009	2008	2007	2006
programma te licht voor problematiek	56	51	46	50
verzuimproblematiek leerling in reboundvoorziening	34	22	34	33
foutieve plaatsing: leerling hoort in Op de Rails	28	12	23	8
geweldsincident/strafbaar feit tijdens verblijf	25	42	43	42
verhuizing leerling	22	22	17	21
onvoldoende aansluiting programma op hulpvraag	16	27	20	25
andere reden	28	19	20	29
n	32	41	35	24

(*) geen significante verschillen ($p > 0.05$) t.o.v. 2006, 2007 en 2008

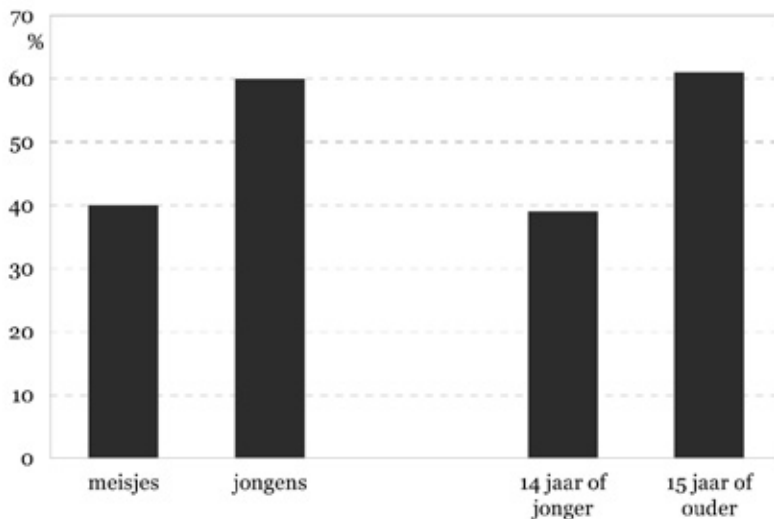
7.6 Kenmerken geplaatste reboundpopulatie

De meeste leerlingen in de rebound (85%) bezetten een plaats in het algemene programma. Negen procent is geplaatst voor een kortdurende observatie of om diagnostische redenen en 6% bezet een crisisplaats.

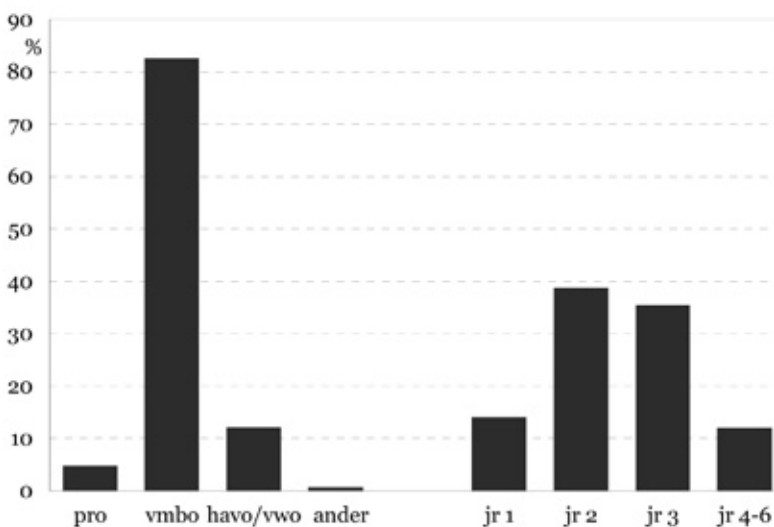
Anderhalf keer zoveel jongens als meisjes (60% tegen 40%) verblijven in een reboundvoorziening. In 2007/08 was dat 66% tegen 34%.

Bij 11 samenwerkingsverbanden (van de 52 die hierover gegevens beschikbaar hebben gesteld) zijn jongeren afkomstig uit een justitiële jeugdinstelling opgevangen. Het betreft 20 jongeren.

Figuur 7.4 Leerlingen in reboundvoorzieningen naar sekse en leeftijd, schooljaar 2008/09 (n=54)

Figuur 7.5 Leerlingen in reboundvoorzieningen naar onderwijstype (n=53) en leerjaar (n=54), schooljaar 2008/09

Meer dan de helft van de populatie (61%) is 15 jaar of ouder, 39% is 14 jaar of jonger. In 2008/09 was 58% 15 jaar of ouder en 42% jonger.

Acht van iedere tien leerlingen in de reboundvoorziening (83%) zijn afkomstig uit het vmbo.

Op afstand volgen havo/vwo en leerlingen uit het praktijkonderwijs met respectievelijk 12% en 5%. In 2007/08 volgde 78% een opleiding in het vmbo, 11% in het havo/vwo en 5% in het praktijkonderwijs.

Zes van iedere tien leerlingen (59%) komen uit leerjaar 2 of 3. De rest komt uit het eerste leerjaar of leerjaar 4, 5 of 6. In 2007/08 was 59% afkomstig uit leerjaar 2 of 3.

Bijlage Betrouwbaarheidsmarges

Het is gebruikelijk bij enquêteonderzoek betrouwbaarheidsmarges aan te geven.

De gehanteerde betrouwbaarheidsmarges in het onderzoek zijn afgeleid uit de onderstaande tabel. De afwijkingmarges gelden voor een normale verdeling en een betrouwbaarheid van 95%.

Hoe laat deze tabel zich lezen? Bij een totaal van 100 respondenten van wie 25% 'ja' zegt op de vraag "Bent u het hiermee eens?" (zie grijsgekleurde cel in tabel met een marge van 8,9 links en rechts van het gevonden percentage), ligt dit percentage in 95% van de gevallen in werkelijkheid tussen 16,1% en 33,9%. Hoe groter de steekproef, hoe kleiner de marges. Genoemde marges gelden bij benadering.

Tabel A 95%-betrouwbaarheidsmarges bij gegeven absoluut aantal en percentage

aantal respondenten	gevonden percentage			
	5% ja	10% ja	25% ja	50% ja
	95% nee	90% nee	75% nee	50% nee
50	7,1	9,3	12,8	14,5
100	4,9	6,4	8,9	10,2

Het Nederlands Jeugdinstituut: hét expertisecentrum over jeugd en opvoeding

Het Nederlands Jeugdinstituut is het landelijk kennisinstituut voor jeugd- en opvoedingsvraagstukken. Het werkterrein van het Nederlands Jeugdinstituut strekt zich uit van de jeugdgezondheidszorg, opvang, educatie en jeugdwelzijn tot opvoedingsondersteuning, jeugdzorg en jeugdbescherming evenals aangrenzende werkvelden als onderwijs, justitie en internationale jongerenprojecten.

Missie

De bestaansgrond van het Nederlands Jeugdinstituut ligt in het streven naar een gezonde ontwikkeling van jeugdigen, en verbetering van de sociale en pedagogische kwaliteit van hun leefomgeving. Om dat te kunnen bereiken, is kennis nodig. Kennis waarmee de kwaliteit en effectiviteit van de jeugd- en opvoedingssector kan verbeteren. Kennis van de normale ontwikkeling en opvoeding van jeugdigen, preventie en behandeling van opvoedings- en opgroei-problemen, effectieve werkwijzen en programma's, professionalisering en stelsel- en ketenvraagstukken. Het Nederlands Jeugdinstituut ontwikkelt, beheert en implementeert die kennis.

Doelgroep

Het Nederlands Jeugdinstituut werkt voor beleidsmakers, staffunctionarissen en beroepskrachten in de sector jeugd en opvoeding. Wij maken kennis beschikbaar voor de praktijk, maar genereren ook kennisvragen vanuit de praktijk. Op die manier wordt een kenniscyclus georganiseerd die de jeugdsector helpt het probleemoplossend vermogen te vergroten en de kwaliteit en effectiviteit van de dienstverlening te verbeteren.

Producten

Het werk van het Nederlands Jeugdinstituut resulteert in uiteenlopende producten zoals een infolijn, websites, tijdschriften, e-zines, databanken, themadossiers, factsheets, diverse ontwikkelings- en onderzoeksproducten, trainingen, congressen en adviezen.

Meer weten?

Kijk voor de meest actuele informatie op www.nji.nl of stel uw vraag via info@nji.nl